

TISKOVÁ ZPRÁVA

Praha 29. června 2022

Akademie věd ČR
Národní 1009/3, 110 00 Praha 1
www.avcr.cz

KRYM RUSKÝMA I UKRAJINSKÝMA OČIMA ANEB JAK TO JE S RUSKÝMI NÁROKY NA KRYM

Od konce 18. století vznikaly v Rusku kolem Krymu různé mýty. Mezi první patří „touha“ po Krymu jako „svém“ kousku antického světa. Některé z nich posloužily jako oficiální legitimizace krymských anexí. Nová kniha Slovanského ústavu AV ČR *Poloostrov Krym: od křižovatky kultur k ruské kolonii* podrobně rozebírá kořeny deklarovaných nároků Ruska na toto území a nezapomíná ani na to, co Krym znamenal pro Ukrajince.

Pobřeží Krymu již před více než 2500 lety osídlili Řekové, a proto se zde nachází řada antických památek. Potomci krymských Řeků byli na sklonku 18. století přesídleni do okolí Mariupolu, kde se řecky hovořící komunita udržela ještě před současnou válkou. Rusko se prostřednictvím Krymu chtělo stát součástí antické kultury. Nárok na Krym odůvodňovalo různými mýty.

Mýtu Krymu jako kolébky ruského pravoslaví posloužila legenda o zdejších křtu kyjevského knížete Vladimíra kolem roku 988, mýtu Krymu coby symbolu ruského vojenského hrdinství zase obrana Sevastopolu v letech 1854–1855 proti Britům, Francouzům, Turkům a Italům. Mýtus ryze ruského etnického území vznikl jako následek kolonizace, která vyvrcholila v 19. století. Společně s mýtem „nelegálního darování“ Krymu sovětské Ukrajině Chruščovem v roce 1954 byly všechny použity k oficiální legitimizaci jeho anexe Ruskem roku 2014. Radomír Vlček z Historického ústavu AV ČR ve svém rozsáhlém textu tyto skutečnosti vysvětluje a dochází mj. k názoru, že po celou popisovanou historii Rusko tíhlo ke Krymu především ze strategicko-vojenských důvodů, které však svému obyvatelstvu interpretovalo jako přirozený nárok na vlastnictví poloostrova.

Romantické představy vzbuzoval i orientální ráz krymsko-tatarské kultury, která před první anexí Krymu v roce 1783 na poloostrově dominovala. Intenzivní ruskou kolonizací, stalinskými čistkami a ničením památek však i tato původní kultura téměř zmizela.

„Obě anexe Krymu, první z roku 1783 a druhá z roku 2014, mají řadu podobných rysů,“ říká Helena Ulbrechtová ze Slovanského ústavu AV ČR, jedna z autorek a editorek knihy. „V obou případech se jednalo o výsledek dlouho promyšlené expanzní politiky Ruska a v obou případech byly části jeho území cíleně pre-kolonizovány, aby mělo Rusko připravenou dostatečnou podporu pro jeho připojení.“

Kontakt pro média: **Eliška Zvolánková**
Divize vnějších vztahů AV ČR
press@avcr.cz
+420 739 535 007

Vladislav Knoll
Slovanský ústav AV ČR
knoll@slu.cas.cz
+420 723 922 550

Bizarní krymnašismus

Knihy *Poloostrov Krym: od křižovatky kultur k ruské kolonii* obsahuje studie z historie, kulturní historie i literatury, v nichž Radomír Vlček podrobně rozebírá dějiny Krymu na pozadí ruské imperiální historie. Kulturní historii z hlediska ruských představ o významu Krymského poloostrova pro ruskou kulturu popisuje Helena Ulbrechtová, ruskou literaturou, v níž se zřetelně odráží ruské postoje a představy o tomto území, se zabývá Miroslav Olšovský.

Helena Ulbrechtová sleduje různé tematické linie od konce 18. století po současnost, od osvícenských snah poznat a popsat pro Rusko tehdy neznámé území až po agresivní nároky současného Ruska na toto území a otevřeně vyjadřovanou nenávisť proti Ukrajincům v propagandistické literatuře tzv. „krymnašismu“. Ten nabývá bizarních podob, jak dokládá například *Óda na Vladimira Vladimiroviče Putina za dobytí Krymu* z roku 2015 ve stylu ruského klasicismu 18. století.

Krym jako místo snů i frustrací

Miroslav Olšovský ze Slovanského ústavu AV ČR popisuje Krym na základě utopické literatury a textů, které se věnují traumatickým zážitkům z období občanské války ve dvacátých letech 20. století. Vidí jej jako „sběrné místo“, kam si imperiální Rusko odkládalo své sny i frustrace zapříčiněné mj. i tím, že Krym byl v té době poslední baštou protibolševického odporu a místem, odkud odplouvaly lodě s uprchlíky přes Černé moře do Istanbulu.

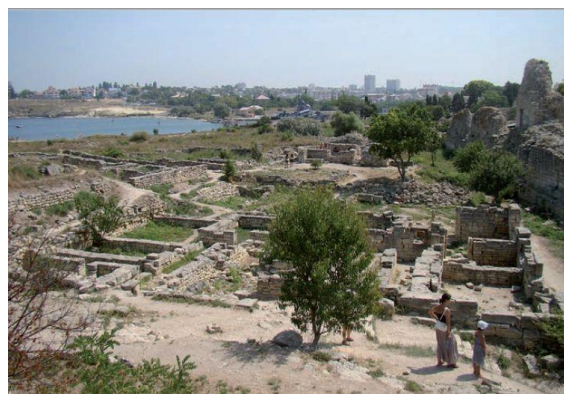
Ukrajinská poezie první poloviny 20. století a po roce 2014 akcentuje ve vztahu ke Krymu ponejvíce antické mýty či přírodu a proti ruskému pojetí vytváří četné obrazy moře jako očistného živlu (pro Rusko má moře téměř výlučně strategicko-geopolitický význam, a to i v literatuře). Podobně jako pro Rusy byl Krym pro ukrajinské umělce ponejvíce místem odpočinku; to se však po roce 2014 mění. Jeho násilné odtržení Ruskem přivedlo ukrajinské básníky k poetickému formování národní identity a pojetí Krymu jako „ztraceného ráje“. Tím byl ostatně Krym již dříve a ve světle současné situace jím nejspíš dlouho zůstane.

Ukrajinský literární pohled na Krym doposud nebyl systematicky zkoumán.

Knihy *Poloostrov Krym: od křižovatky kultur k ruské kolonii* vznikla v široké spolupráci různých akademických pracovišť v rámci Strategie AV21. Je určena každému, kdo se chce zorientovat v ideologickém a kulturněhistorickém kontextu současných událostí na území Ukrajiny.

Více informací:

Helena Ulbrechtová
Slovanský ústav AV ČR
ulbrechtova@slu.cas.cz
+420 737 754 778

Z Krymu

FOTO: Martina Čechová

POLOOSTROV KRYM:

od křižovatky kultur
k ruské kolonii

*Řecko – Řím – Byzanc – Osmanská říše –
Krymský chanát – Ruské impérium – Sovětský svaz –
Ukrajina – Ruská federace*

SLOVANSKÝ
SÚSTAV

K vydání připravili
Helena Ulbrechtová a Radomír Vlček

Obálka knihy